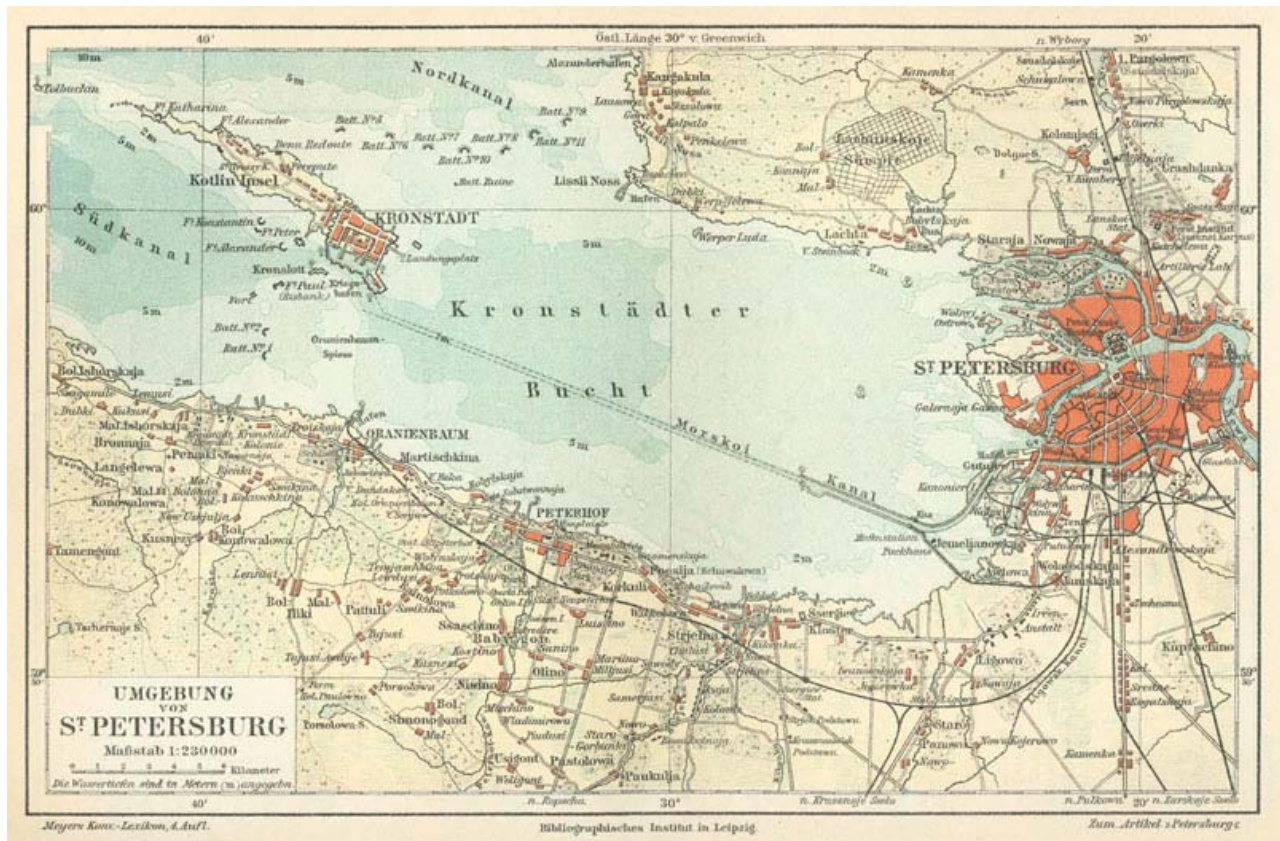

Debatt om Kronstadrevolten 1921

Under 1981 fördes i veckotidningen *Internationalen* en debatt om händelserna i Kronstadt 1921. Vi har nedan samlat de ingående artiklarna. Först återges de två artiklar av Gunnar Wall som inledde debatten. De följs av tre kritiska artiklar (utifrån olika utgångspunkter) och debatten avslutas med en kommentar av artikelförfattaren.

Innehåll

Gunnar Wall: Börsen i Bryssel i lyckorus våren 1921 — bolsjevikväldet i Ryssland på fall?..	1
Gunnar Wall: Stormningen av rebellfästningen.....	3
Gert-Inge Johnsson: Debatt — Lär av Luxemburg!.....	8
Martin Nilsson: Trista lögner om Kronstadt	9
Göran Lidén, Nils Carlén Katarina Katz: Lär av Kronstadt.....	11
Gunnar Wall: Kronstadt – vad kan vi lära oss av debatten?	14
Lästips – mer om Kronstadtupproret.....	16

Tysk karta från 1988, visande Kronstadt-bukten och Petrograd

Ur *Internationalen* 11-1981

Gunnar Wall: Börsen i Bryssel i lyckorus våren 1921 — bolsjevikväldet i Ryssland på fall?

I dagarna är det 60 år sedan Kronstadtrevolten, det väpnade upproret mot sovjetregeringen från flottstyrkorna på en fästning i Finska Viken. Kronstadt blev en symbol för anarkister, syndikalister och andra som ville visa att revolutionen sparat ur, att Lenins och Trotskijs regim inte var stort bättre än Stalins.

Vad hände egentligen de dramatiska marsdagarna 1921? Vi har studerat de historiska dokumenten.

— *Freden med Polen är ännu inte uppnådd, och här hemma ser vi en ökning av banditverksamhet och kulakrevolter.¹ Vad gäller livsmedel och bränsle har sakernas tillstånd förändrats från dåligt till värre... Det kommer inga leveranser från Sibirien nu, för kulakrebellerna har skurit av järnvägen...*

Det var Lenin som talade på ett partimöte i Moskva.

Datum: 24 februari 1921. Inom en vecka skulle han kunna lägga ännu ett svårt problem till den långa listan: upproret på flottbasen Kronstadt i Finska viken.

Senvintern 1921 var en kritisk period i den unga sovjetstatens historia.

Visserligen hade inbördeskriget i stort sett avslutats i december 1920, men det fanns ingen som satt med facit i hand och kunde garantera att det inte skulle flamma upp på nytt.

Det fanns fortfarande vita truppstyrkor vid Svarta havets stränder. Japanerna skulle inte komma att lämna Sibirien förrän 1922. En av de främsta vita generalerna, Wrangel, kommanderade fortfarande i början av 1921 över en 70-80 000 man stark armé stationerad i Turkiet.

Rena rövarhand, understödda av grupper inom Socialrevolutionärerna (ett bondebaserat par/i, splittrat i olika flyglar) härjade i landet. Revolter flammade ständigt upp på landsbygden. Missnöjet med den allvarliga matbristen och det hårda arbetet ledde till bitterhet också bland städernas arbetare.

Inte utan orsak fastslog Lenin i sitt tal den 24 februari:

— Vi har kommit till slutsatsen att det finns ett allmänt missnöje. Detta missnöje måste fångas upp underifrån, direkt genom partiapparaten, om det inte kan fångas upp snabbt nog genom den administrativa apparaten.

Den politiska lösning som bolsjevikpartiets ledning kommit fram till och som Lenin hade i åtanke i sitt tal, fastän den skulle offentliggöras först några veckor senare, var NEP — den nya ekonomiska politiken.

Inbördeskriget — som lika mycket var ett krig mot de imperialistiska staternas angrepp — hade tvingat Oktoberrevolutionens ledare till en serie extrema politiska åtgärder: tvångsrekvisitioner av spannmål från landsbygden, omfattande tvångsarbete, kraftiga inskränkningar

¹ Kulaker var det ryska namnet på rika bönder.

i demokratin i sovjeterna, de arbetandes valda maktorgan.

Ny kurs

Det blev alltmer uppenbart för bolsjevikledarna att en ny kurs var nödvändig. De mest hän-givna revolutionära arbetarna hade i alltför många fall dött för de vitas kulor. Fler och fler av alla dem som stött oktoberrevolutionen började tvivla på om den var värd priset.

De andra politiska partiernas övergång till den vita sidan hade ytterligare tvingat kommunistpartiet till inskränkningar av demokratin i arbetarklassens egna led. Ansvar för, och makten över, sovjetstaten hade koncentrerats i ett fåtals händer. Med nödvändighet inträffade misstag och övergrepp. En farlig klyfta mellan partiet och stora befolkningsgrupper började vidgas.

NEP innebar viktiga eftergifter till bönderna: en kontrollerad marknadshushållning skulle tillåtas inom jordbrukssektorn. Avsikten var att stimulera jordbruksproduktionen och därmed lätta trycket på arbetarklassen och på industrin.

Det skulle visa sig vara en klok åtgärd. En väg ut ur hungersnöden och ett sätt att stärka banden med den mångtaliga bondebefolkningen. Och — inte minst — en metod att stärka tilltron till sovjetstatens möjligheter och därmed dra undan rötterna för en fortsättning av de hårda spänningarna från inbördeskrigets dagar. Den breda maktutövning från de arbetande som bolsjevikledarna strävade efter skulle kunna bli verklighet.

Kontroll nödvändig

Åtminstone om andra förutsättningar utvecklades gynnsamt. Vi vet att så inte blev fallet.

För att kunna genomföra NEP utan att det intill dess hårt kontrollerade sovjetsamhället störtades i kaos menade Lenin att kommunistpartiet ännu mer måste stärka sin politiska kontroll över utvecklingen i landet. Annars skulle en eftergift på det ekonomiska området bara få vitgardister och borgerliga regeringar att känna segervittringen igen...

Det var i det politiska klimatet som bolsjevikledarna, med viss förvåning, fick se artiklar i utländsk press med rubriker som "Östersjöflottans revolt mot Sovjetregeringen" (*L'Echo de Paris*, 14 februari 1921) och "Moskva sätter in åtgärder mot upprorsmännen i Kronstadt" (*Le Matin*, samma dag).

När dessa artiklar kom till var det nämligen på ytan helt lugnt i den strategiskt belägna och tungt bestyckade befästa staden på Kotlinön utanför Petrograd. Och några "åtgärder" visste varken Lenin, Trotskij eller någon annan av de ansvariga sovjetledarna om att de vidtagit.

Uppgifterna härrörde från en korrespondent i Helsingfors, ett centrum för revolutionsfientliga exilryssar med kontakter inom Sovjetunionen.

Tidningarna hade haft lite för bråttom, men prickade rätt ändå. Den 1 mars var det väpnade upproret ett faktum.

Applåder från borgarna

Strax innan hade strejker, som dock avslutades mindre dramatiskt, utbrutit i Petrograd, och plötsligt visste de borgerliga utländska tidningarna inte till sig.

Den franska finansstidningen *L'Informations* korrespondent i Bryssel rapporterade följande till sina läsare den 8 mars:

"Nyheterna, förstås ännu inte officiella, om stora oroligheter i Ryssland mot sovjetdiktaturen har gjort mycket för att förbättra situationen på aktiemarknaden. Alla förstår vilka konsekvenser

sovjetregimens fall skulle ha runtom i världen... Det skulle vara möjligt att hoppas på ett framtida återupprättande av tsarens gamla välde och av en rationell ekonomisk organisation som motsvarar efterkrigstidens behov. Det skulle innebära förhoppningar om att återupprätta många av de belgiska industriföretagen i Ryssland och skulle samtidigt innebära ett hårt slag mot bolsjevikintrigerna i Belgien och världen runt i allmänhet”.

Inte bara finanskapitalet, utan också de ryska emigrantorganisationerna, fäste stor vikt vid Kronstadtupproret.

Dessa var alldeles definitivt väl informerade i förväg. Den amerikanske historikern Paul Avrich som forskat utförligt om Kronstadtupproret har kunnat presentera ett länge okänt dokument från en rysk antibolsjevikisk emigrantorganisation som bekräftar vad alla fakta tytt på: att det fanns organiserade kontakter mellan exilryska fiender till sovjetregeringen och ett litet antal konspiratörer i Kronstadt.

Med dokumentets ord: ”Sjömännen kommer enigt att sluta upp bakom upprorsmännen så snart som en liten grupp människor genom en serie beslutsamma och snabba operationer tar makten i Kronstadt”.

I dokumentet diskuteras också det önskvärda i att ett franskt militärfartyg kommer till upprorets undsättning, helst följt av ryska vitgardistiska trupper. (Hela dokumentet finns återgivet i Pierre Franks inledning till Lenin/Trotskij: *Kronstadt*, Pathfinder Press, New York 1979 [Svensk översättning på marxistarkivet: [Trotskij och Lenin om Kronstadt 1921](#)])

Stora förväntningar

Så mycket för myten om att Kronstadtupproret skulle varit en helt igenom spontan revolt. Men trots att det fanns folk med långtgående planer och förhoppningar med Kronstadtupproret kom dess förlopp att styras av tillfälligheter.

Visserligen fanns det till och med en gammal tsaristgeneral, Kozlovskij, i fästningen. Han tjänstgjorde som militär rådgivare åt upproret och förordade ett anfall mot södra sidan av viken, men han fick inte sin vilja igenom i det avseendet.

Kronstadt var ett uppror utan strategi och utan genomtänkta syften. Den ryska och internationella borgerligheten hoppades på det. Men de styrde det inte.

Borgerligheten kunde, som Miljukov, utrikesminister i provisoriska regeringen 1917, överse med upprorets paroller: ”Ned med bolsjevikerna! Längre leve sovjeterna!” Han argumenterade livligt för att ett återupprättande av kapitalismen måste börja med en kampanj för att störta bolsjevikerna och ge reformistiska krafter majoritet i sovjeterna.

Men varken Miljukov eller någon av hans meningsfränder kunde från sina skrivbord hindra att upproret gick mot en militär katastrof.

* * *

Vilka idéer som upproret samlades kring; och vilka som gjorde uppror, sovjetledarnas ställningstagande och nedslåendet av revolten är ämnet för en kommande artikel.

Ur *Internationalen* 12-1981

Gunnar Wall: Stormningen av rebellfästningen

Det är 60 år sedan myteriet på flottbasen Kronstadt utanför Leningrad, dåvarande

Petrograd, flammade upp och slogs ner.

Förra veckan berättade Gunnar Wall om bakgrunden: den svåra ekonomiska situationen, efterdyningarna av inbördeskriget. Denna vecka skildrar han själva revolten.

Dolda under lakan tog de sig fram över de smältande isarna...

Kronstadsmatroserna. Ordet har en särskild klang för den som studerat det ryska revolutionsåret 1917.

Det sände rysningar av hat, avsky och skräck genom borgerligheten. Och liknande känslor hyste de moderata socialisterna.

Kronstadtmatroserna — de var de nästan vildsinta, kompromisslösa revolutionärerna som inte böjde sig för någon.

Det var inte underligt att den stolta parollen ”Vi är från Kronstadt” genljöd nästan tre år senare, när helt andra matrosar på samma flottbas tog till vapen mot regeringen — under slagord som liknade parollerna från 1917.

I början av maj 1917 konstituerade sig den andra regeringen under revolutionen. Det var en samlingsregering med sex socialistiska och tio kapitalistiska ministrar. Kronstadtbasen var i fullt uppror, liksom hela Östersjöflottan.

Regeringen utnämnde kommissarier som skulle ”upprätthålla ordningen”. Det var i många fall folk med ett förflutet i tsarväldet och kontakter med de reaktionära ”Svarta hundra”-ligorna. Matroserna klådde upp några av dessa regeringsrepresentanter när de visade sig. Andra släpptes inte ombord på fartygen.

När de socialistiska ministrarna i slutet av maj klagade på matroserna inför Petrogradsovjeten kom Trotskij till Kronstadtmännens försvar med ord som blivit historiska:

— Våra socialistiska ministrar vägra bekämpa den fara som de Svarta Hundra utgör. I stället förklarar de krig mot matroserna och soldaterna i Kronstadt. Men när reaktionen kommer och någon kontrarevolutionär general försöker lägga en snara runt revolutionens hals — då kommer era Svarta Hundrakommissarier att såpa repet för oss alla, medan Kronstadts matrosar kommer att slåss och dö med oss.

Några månader senare uppenbarade sig generalen med snaran i form av Kornilov som samlade trupper för att förbereda en statskupp. Kronstadtmatroserna gick i främsta ledet i de mobiliseringar som blåste bort kuppörsöket.

Stämningarna i Kronstadt

I början av 1921, efter inbördeskriget, fanns inte många av revolutionärerna från 1917 kvar på flottbasen.

Av dem som fortfarande var i livet var många stationerade på andra håll där de behövts bättre än på fästningen i Finska Viken. Trotskij, då befälhavare över Röda Armén, berättar om hur han dussintals med gånger under inbördeskriget sände telegram med krav på nya förstärkningar från Kronstadt till de fronter där striderna stod hårdast.

Men redan 1918 kom det klagomål, från fronterna att de nya trupperna från Kronstadt var

opålitliga i strid, odisciplinerade och gjorde mer skada än nytta.

1921 lät det så här i Kronstadt Izvestija, upprorets kortlivade tidning:

”Det, av egoister överfulla, kommunistiska partiet grep makten, efter att ha skjutit åt sidan de bönder och arbetare i vilkas namn de handlade. De beslöt att regera landet med det av godsägarna behärskade Ryssland som förebild och med hjälp av sina kommissarier. Tre år senare stönade det arbetande Ryssland i tjejkans tortyrkammare...”

Och i ett annat nummer:

”Folket, som i en handvändning skakade av sig tsarismens och polisväldets ok, kommer också att skaka av sig det kommunistiska ledarskapets bojor”.

Medlemmar i kommunistpartiet som var bosatta i Kronstadt lämnade partiet i stora skaror under upproret. Bland sjömännen, bland soldaterna i garnisonen och bland stadsbefolkningen fanns det mycket få människor med ett grundmurat förtroende för den revolutionära regeringen och dess ledare.

Hade stämningarna i Kronstadt varit representativa för landet i dess helhet — då hade bolsjevikerna inte kunnat regera en dag till, ja, de hade inte tagit sig igenom inbördeskriget. Då hade de vita generalerna och invasionsstyrkorna suttit vid makten.

Isolerat

Kronstadt var isolerat från den omgivande verkligheten. Kronstadts befolkning var sammansatt av grupper från många olika håll, med det gemensamt att de kände av hungersnöden och de fruktansvärda ekonomiska svårigheterna. De kände av hur bolsjevikpartiet som undertryckt alla sina motståndare inte kunde garantera dem en dräglig tillvaro.

I slutet av februari utbröt strejker i Petrograd som en följd av den svåra livsmedelssituationen.

Dessa strejker kom i Kronstadt att tolkas som om en allmän resning mot regeringen höll på att utvecklas. Det var en katastrofal felbedömning.

Stämningarna i Kronstadt utvecklades på ett sätt som passade som hand i handske för revolutionens fiender. Hur mycket medveten konspiration och hur mycket spontan Kronstadtupproret präglades av får vi aldrig riktigt veta. Båda delarna fanns i upproret och det tog sig former som kunde ena alla mot bolsjevikerna.

Den 28 februari tog besättningen på slagskeppet Petropavlovsk en resolution som bland annat krävde:

- omedelbara omval till sovjeterna
- yttrande- och tryckfrihet för arbetare, bönder, för anarkister och socialistiska vänsterpartier
- fria fackliga organisationer och bondesammanslutningar
- frigivande av alla politiska fångar tillhörande de socialistiska partierna
- upplösande av kommunistpartiets särskilda avdelningar i armén och på fabrikena
- rätt för bönderna att själva välja hur de utnyttjade jord och boskap om de inte använde avlönad arbetskraft

I resolutionen uppmanades också alla militära enheter och officersskolegrupper att ansluta sig till kraven.

Upproret tar sin början

Av två skäl var resolutionens krav omöjliga att tillfredsställa för bolsjevik regeringen .

- *Frågan om den politiska makten.* Andra politiska partier hade förbjudits just för samröre med kapitalistiska regeringar som konspirerade och förde krig mot sovjetmakten, för sabotageverksamhet och terrorism.
- *Frågan om den ekonomiska makten.* Kronstadtrevoltörerna ville i ett slag lämna över kontrollen av livsmedelsdistributionen åt enskilda bönder.

Eftergifter mot Kronstadt skulle öppna dörren för vita generaler och svartabörshajar. Sådan var bolsjevikledarnas bedömning. Som framgick av förra veckans artikel hade de fog för sina farhågor.

Den 1 mars hölls Kronstadt ett massmöte med 16 000 deltagare inför det planerade valet till Kronstadtsovjeten.

Sovjetrepublikens president Kalinin mottogs med musik och flaggspel. Men det var bara utanverk. Stämningarna var emot honom. Resolutionen från Petropavlovsk antogs av mötet, i det närmaste enhälligt.

Nästa dag hölls ett nytt massmöte. Kuzmin, politisk kommissarie i Östersjöflottan, höll ett tal och varnade Kronstadts befolkning. Han försäkrade att fullkomligt lugn rådde i Petrograd. Han påminde om den svåra internationella situation Sovjetrepubliken befann sig i.

Och enligt referat från en artikel som senare publicerades i upprorsorganet Kronstadt Izvestija:

”Han underströk att han var utlämnat åt delegaterna och att dessa, om de ville, kunde skjuta honom. Han slöt sitt tal genom att förklara att om delegaterna önskade en öppen vapenstrid så skulle det bli så, ty kommunisterna skulle inte frivilligt avstå från makten utan kämpa till det yttersta.”

Kuzmin och den bolsjevikiska ordförande i Petrogradsovjeten Vasiljev, fängslades under mötet. De församlade valde också en ”provisorisk revolutionskommitté” som besatte alla militära anläggningar och andra viktiga punkter som telefon och telegraf.

Det väpnade upproret var ett faktum.

Ultimatum och anfall

Den 5 mars sände Trotskij som överbefälhavare över Röda Armén ut ett ultimatum över radio där han krävde att fästningen och krigsfartygen omedelbart skulle återlämnas till sovjetrepubliken.

”Bara de som ger sig villkorslöst kan räkna med sovjetrepublikens nåd”.

Det hade ingen effekt på de förbittrade och segervissa myteristerna.

Inom några veckor skulle isen smälta i Finska Viken och Kronstadt förvandlas till en i det närmaste ointaglig fästning. Regeringen var tvungen att handla snabbt.

Den 8 mars sattes den första anfallsvågen in. Röda Armén försökte ta sig fram över isen, norrifrån och söderifrån. 1 vita rockar, eller dolda med lakan, försökte soldaterna närma sig fästningen. Men Kronstadts överlägsna artilleri ställde till ett blodbad på isen. Stora truppstyrkor gick igenom och drunknade. En grupp gjorde myteri och tog sig över till Kronstadt.

Samma dag inleddes kommunistpartiets tionde kongress. 320 av dess delegater ställde upp

som frivilliga för att delta i striderna. 15 av dem skulle inte återvända levande.

Natten mellan den 16 och 17 mars sattes det andra anfallet in. Den gången tog sig styrkorna, under fruktansvärda umbäranden, fram till Kronstadt. Där fortsatte striderna gata för gata, kvarter för kvarter till det bittra slutet.

Hundratals av rebellerna flydde över isen till Finland.

Resultatet

Hur många som dog i striderna är osäkert. Men förlusterna på båda sidor måste räknas i tusentals. Vissa uppgifter säger till och med att 25 000 på Röda Arméns sida skulle ha stupat!

Trotskij, som ofta särskilt sammankopplas med nedsläendet av revolten, hade inget att göra med de direkta militära operationerna. Inte heller med bestraffningarna efteråt (det finns uppgifter på att tjecken genomförde omfattande och summariska avrättningar). Men i en artikel från 1938 där han kommenterar händelserna svarar han på frågan om bolsjevikerna gick till överdrifter.

— Varje revolution går till överdrifter, skriver han, därför att det ligger i revolutionens natur.

— Den som så vill kan utifrån detta ta avstånd från revolutionen i allmänhet. Jag tar inte avstånd från den. I det avseendet bär jag det fulla ansvaret för nedsläendet av Kronstadt revolten.

Ur *Internationalen* 14-1981

Gert-Inge Johnsson: Debatt — Lär av Luxemburg!

I två artiklar har Gunnar Wall granskat händelserna i Kronstadt 1921 då en arbetar- och bonderevolt mot den unga Sovjetstaten dränktes i blod. Det är en sorglig läsning.

I Walls beskrivning är det de i varje ögonblick in i döden lojala partimedlemmarna som framstår som 1921 års hjältar. Partimedlemmar som ”dolda under lakan tog sig fram över de smältande isarna”.

Det är naturligtvis viktigt att isarna var smältande. Det låter mer heroiskt så.

Samma lojala partianda skulle något decennium senare medverka i Stalins utrensningar och avrättningar.

Ty naturligtvis finns det ett historiskt samband mellan dessa händelser under senare delen av tjugotalet och trettioalet och det som utspelade sig i bl a Petrograd och Kronstadt 1921.

Det finns med andra ord ett historiskt samband mellan demokratins avskaffande och den framväxande terrorn under Lenins och Trotskijs tid och det stalinistiska samhälle som vi känner från trettioalet och framåt.

Om det ska finnas någon orsak till att idag behandla Kronstadtrevolten i *Internationalens* spalter — vilket det finns — så borde det vara att peka på just detta.

Välgrundat politiskt missnöje

I Gunnar Walls historieskrivning finns det överhuvudtaget inte med. Där förvandlas istället revolten, med ett Trotskijcit, till en överdrift, något som hör revolutionen till.

Bakom Kronstadtrevolten och övriga missnöjesyttringar i början av tjugotalet fanns, om man får tro Wall, i huvudsak rövarband, kvardröjande vita trupper från inbördeskriget, hungersnöd och framför allt utländska konspirationer.

Att det var ett djupt, utbrett och till stor del välgrundat politiskt missnöje som låg bakom de omfattande arbetarstrejkerna, bondeupproren och Kronstadtrevolten i början på 20-talet är enligt Wall omöjligt.

Det faktum att Kronstadtrevolten krossades blir till och med ett bevis för att de stämningar som bevisligen fanns i just Kronstadt inte var representativa för landet i sin helhet.

Med exakt samma argumentering är det självfallet möjligt att säga att nedslåendet av arbetarrevolten i Polen 1970-71 bevisar att de krav och de stämningar som då var förhärskande vid den polska Östersjökusten, inte var representativa för Polen i sin helhet.

Ska man tro Wall verkar det som att den i Sovjetunionen 1921 härskande bolsjevikregimen hade folkmajoritetens stöd. Kronstadtmatroserna var avstängda från verkligheten.

Ordvändningarna låter bekanta

Nej, Kronstadtmatroserna var inte avskilda från verkligheten. Det är istället sant att politiska partier var förbjudna, att några fria fackföreningar inte existerade, att yttrande- och tryckfriheten var upphävd och att den terrorapparat som skulle mångdubblas under Stalin redan höll på att utvecklas.

Alexander Solzjenitsyn och Victor Serge är inga lögnare då de redogör för Tjekans härjningar

under de första åren efter revolutionen!

Att sedan Gunnar Wall försöker historiskt rättfärdiga allt detta i ungefär samma ordvändningar som än idag används av de härskande i öst för att brännmärka politisk aktivitet som faller utanför de av kommunistpartiets ledning utstakade ramarna, är en annan sak.

Det är ingen nyhet att det i reaktionära emigrantkretsar förelåg organiserade konspirationer och förslag till planer där flottbasen Kronstadt intog en central plats. Det är heller inte speciellt underligt med tanke på dess strategiska läge.

Men det är därför inte särskilt svårt att klassificera det sociala och politiska innehållet i Kronstadtmatrosernas revolt.

Att som Gunnar Wall placera dem i kontrarevolutionens fack strider till och med mot delar av hans egen artikel.

Det är ingen svårighet att plocka fram dokument som visar att reaktionära krafter i väst gjorde sitt bästa för att utnyttja arbetarnas revolt i Berlin 1953 eller Ungern 1956 för reaktionära syften. Eller till och med att kontrarevolutionära smågrupper fanns inne i landet, d v s grupper som ville återupprätta kapitalismen.

Sådana grupper finns för övrigt också i dagens Polen. Alldeles säkert har de kontakt med reaktionära emigrantkretsar. Det är knappast förvånande om de smider planer och skriver dokument.

Jag antar emellertid att Gunnar Wall inte i något av dessa tre fall skulle låta enstaka träd hindra honom från att se skogen.

Istället för att avsluta med ett överslätande citat av Trotskij hade det varit mer lämpligt att inleda med ett rakt citat av Rosa Luxemburg:

— Det botemedel som uppfanns av Lenin och Trotskij, det allmänna undertryckandet av demokratin, är värre än det onda som skulle botas.

Martin Nilsson: Trista lögner om Kronstadt

Det är inte särskilt roligt att läsa Gunnar Walls tankemödor angående händelserna i Kronstadt 1921 i Internationalen nr 12.

Den första villfarelsen, dagdrömmeriet, undanflykten eller lögnen är att besättningen på Sevastopol och Petropavlovsk 1921 bestod av ”helt andra matrosar” än 1917. För övrigt stödde hela arbetarbefolkningen i Kronstadt upproret, vilket GW själv påpekar, och deltog aktivt i det. Var det inte i själva verket så att hela befolkningen evakuerats och 20 000 vita generaler flyttat in???

Skämt åsido, hur länge ska ni orka rapa era gamla lögner? Hur många gånger måste vi vederlägga dem?

Den revolutionen som påbörjades i Ryssland fullföljdes aldrig. En revolution där folket genom sin egen organisering med direkt aktion försökte skapa en socialism värd namnet. Ett samhälle där man för första gången skulle få leva utan förtryck, utan vare sig stat eller kapital. Men till förtryckets räddning kom då borgare som Lenin, Trotskij, Zinovjev osv. Man lyckades genom en statskupp tillskansa sig makten och, under över alla under, genom kupper, finter och svek behålla den.

Se på Sovjet idag! ”Degenererad arbetarstat” — HA! Staten och arbetarklassen står i diemtral motsatsställning till varandra. Därför är ordet ”arbetarstat” bara en verbal konstruktion, till för att skyla över det faktum att ett parti (representerande enbart sig självt) tillvällat sig makten. Inte arbetarna.

Därför är det sant som GW säger att Kronstadtsbefolkningens resolution var ”omöjlig att tillfredsställa för bolsjevikregeringen”. Visst — lika omöjligt som det vore att kräva socialism av Fäldin.

Men Kronstadtmatroserna — ”revolutionens stolthet och prydnad” — var, trots sitt höga medvetande, tillräckligt blåögda att ställa dessa krav. När man sen till slut insåg att revolutionen höll på att dö i bolsjevikisk stelkramp var det för sent. Men mot alla odds höjde man i alla fall revolutionens fana.

Brytningen med bolsjevikerna borde ha kommit långt tidigare. 1917-21 var en period präglad av byråkraternas koncentrerad av makten. Massakern på de revolutionära arbetarna i Kronstadt var bara den sista dödsstöten som ”arbetarklassens objektiva representanter” gav revolutionen.

Matroserna i Kronstadt blev så småningom, efter att man konfronterats med detta, medvetna om bolsjevikpartiets egentliga karaktär.

Då är det inte så konstigt att man ”lämnade Partiet i stora skaror” (GW).

Gubben Trotskij, förresten, som 1937 för första gången tog bladet från munnen ang. Kronstadt, sa att: ”Landet var drabbat av hungersnöd och Kronstadtmatroserna krävde privilegier. Myteriet motiverades av deras önskan om privilegierade ransoner”. Han tog i sina senare skrifter tillbaka just denna beskyllning. Vad som kvarstår är dock det faktum att hans offentliga beskyllningar började med en lögn. Men vad annat fanns att vänta?

Att GW fått ganska mycket rent faktamässigt om bakfoten (8:e mars-händelserna, Trotskij delaktighet osv) ursäktar inte de slutsatser han drar.

Frågan om Kronstadt var, och är, av grundläggande karaktär... Skulle man fortsätta att kämpa mot kontrarevolutionen, mot hierarkin oavsett vilken färg förtryckarna skrudade sig i, fortsätta slåss för socialismen för friheten?

Eller skulle man nöja sig med att de vita trupperna var slagna och att man åtminstone hade en ”röd” regering?

För en revolutionär är frågeställningen absurd. Tydligt inte för en trotskist... Att mr Trotskij himself så småningom föll offer för den totalitära maktapparaten han bygga upp är verkligen historiens ironi. Stalin följde bara sin föregångares väl upptrampade fotsteg...

Nej, den enda slutsats man kan dra av erfarenheterna från Kronstadt och ryska revolutionen som helhet ang. leninismens karaktär är följande:

Leninismen är, när det kommer till kritan, som ideologi och praktisk politik kontrarevolutionär. Den är småborgerskapets sista trumfkort. Småborgarnas sista utväg att överleva. Som byråkrater och ”ledare”.

Kamrater! Arbetarhjältarna i Kronstadt ska inte ha dött förgäves. Klassorganiseringen sker inte i partier. Kom ihåg en sak: Arbetarklassens frigörelse måste vara dess eget verk!

”PROLETÄRER I ALLA LÄNDER — FÖRENA ER!!”

Ur *Internationalen* 15-1981

Göran Lidén, Nils Carlén, Katarina Katz: Lär av Kronstadt

I Internationalen 11 & 12/81 redogör Gunnar Wall för Kronstadtrevolten.

I vårt svar tänker vi inte upprepa den kritik som Gert-Inge Johnsson tog upp i förra numret av Internationalen. Vi riktar in oss på de allvarligaste felaktigheterna i GW:s artikel och lämnar hans lömska argumentationsteknik till någon annan gång.

GW tror att politiska program beror på just vem det är som uttalat dem. ”...när helt andra matrosar på samma flottbas tog till vapen mot regeringen — under *slagord som liknade parollerna från 1917*”. (*Int. 12, inledningen, vår kurs*).

GW går vilse för att han aldrig förstått Kronstadtmatroserna. Han bedömer deras åsikter och handlingar i ljuset av hur de passar in i bolsjevikernas taktik/strategi. Och som den bolsjevik GW är, så tror han att allt annat snurrar runt den stillastående bolsjevikiska jorden.

Kronstadtmatroserna betraktade sig som ”Kommunarder” De var för arbetarnas republik. De ville ersätta bolsjevikernas diktatur (som gick under namnet proletariats diktatur) med ”All makt till sovjeterna! Inte till partierna!” De avskydde privilegier och auktoritet, hatade regementsandan och drömde om lokal autonomi och självstyre. Kronstadtmatroserna var kända för sin revolutionära glöd och självständiga inställning.

Historikern Paul Avrich anser att följande citat från Lenin i november 1917 väl beskriver Kronstadtmatroserna: ”Socialism skapas inte på direktiv uppifrån. Statsbyråkratisk automatism är främmande för dess ande. Socialismen är levande och skapande — folkmassornas egen skapelse”.

Tradition av uppror

Kronstadtmatroserna har många gånger visat sitt hat mot makten och disciplinen. I oktober 1905 och i juli 1906 gjorde de myteri. I november 1917 hotade de den nya sovjetregeringen ifall den skulle överge revolutionens demokratiska ideal.

I mars 1918 upplöste bolsjevikerna Tsentrobalt (den baltiska flottans centralkommitté) och makten överfördes till partiet. I april 1918 antog Kronstadt en resolution som manade till allmänt uppror för att sparka ut bolsjevikerna och istället upprätta en revolutionär regim. Men den gången blev det inget av det hela.

I oktober 1918 antogs en resolution som krävde att Brest-Litovskfreden skulle rivas upp och krig förklaras mot Tyskland i det ockuperade Ukraina. Resolutionen fördömde bolsjevikernas maktmonopol, förföljandet av anarkister och oppositionella socialister, samt tvångsrekvirering av livsmedel från bönderna. Dessutom krävdes fria val till sovjeterna. Men trupper såg till att inget hände den gången heller.

Att Kronstadtmatroserna 1921 bara förde fram (enkla?) ”slagord” till skillnad från bolsjevikernas (genomtänkta?) ”paroller” från 1917 är för befängt för att bemöta. Men det är värt att notera hur GW spelar med orden för att på så sätt ”obemärkt” kritisera matroserna i Kronstadt

Petrogradstrejkerna

Kronstadtrevolten startade till stöd för de strejkande arbetarna i Petrograd. GW anser att dessa strejker ”avslutades mer eller mindre dramatiskt” (*Int. 11, spalt 4*) än matrosernas revolt. Ja, med 10 000-tals döda efter attacken blir ju allt annat ”mindre dramatiskt”, speciellt som

arbetarna var obehäpnade.

Men faktum är att arbetarna krävde större matrannonser och mer kol. Hur svarade då ”proletariatets” diktatur dessa ”avfallingar”? Jo, de lockoutades (därmed förlorade de sina matrannonser), militärkadetter slog sönder deras demonstrationer. Partiet intensifierade sin politiska propaganda, och till slut gav partiet efter och ökade ransonerna. Med det nöjde sig proletariatet.

Följande flygblad spreds under strejkerna i Petrograd:

”En djupgående förändring är nödvändig i regeringens politik. Först och främst behöver arbetarna och bönderna frihet. De vill inte leva efter bolsjevikernas dekret. De vill själva bestämma sitt öde. Kamrater, stöd den revolutionära ordningen. Kräv på ett organiserat och bestämt sätt:

Att alla arresterade socialister och icke-partianslutna arbetare släpps.

Avskaffa undantagstillståndet.

Yttrande-, press- och församlingsfrihet för alla arbetare

Fria val till fabrikskommittéerna, fackföreningarna och sovjeterna.

Utlös möten! Anta resolutioner! Sänd sändebud till myndigheterna! genomför förverkligandet av era krav!”

Detta flygblad spreds troligen av mensjevikerna. De var fortfarande ”legala”. Men i samband med ”oron” i Ryssland våren 1921 ökades repressionen och de mer eller mindre försvann på några månader. Det förstår ju vem som helst att den ”proletära” diktaturen inte kan tolerera partier som argumenterar för arbetarnas klassintressen gentemot regeringen.

Den politiska betydelsen

GW försöker inbilla sina läsare att det bara var för att förbättra sina materiella levnadsförhållanden som Kronstadt gjorde revolt: ”Kronstadts befolkning ... kände av hungersnöden och de fruktansvärda ekonomiska svårigheterna. De kände av hur bolsjevikpartiet som undertryckt alla sina motståndare inte kunde garantera dem en trygg tillvaro” (*Int.* 12, spalt 2)

GW tycks helt ha glömt dynamiken i proletära strider. En strid kan starta på vilken fråga som helst, men när arbetarklassen/matroserna utvecklar sina egna oberoende organ, då går kampen in i ett nytt, högre stadium. Matroserna valde att kräva öppna nyval till sin sovjet — deras kamporgan.

GW undervärderar den politiska betydelsen av Petropavlovskresolutionen. I den finns inget som uttalat förklarar väpnat uppror mot bolsjevikregeringen. Däremot så ”hotade” Kronstadt bolsjevikerna med demokrati. Kuzmin svarade med att hota Kronstadt med vapen!

Om man jämför de fem första punkterna ur Petropavlovskresolutionen som GW redovisat, med det av Leo Trotskij författade *Övergångsprogrammet* så finner man att dessa punkter även finns i detta program. Det är nästan som om han skrivit av dem!

Hur kan det komma sig? Jo, ett revolutionärt störtande av byråkratin i Sovjet förutsätter/för med sig yttrande- och tryckfrihet för arbetarklassen och bönderna, liksom för vänsterpartierna, nyval till sovjeterna, fria fackföreningar och bondeorganisationer, frisläppande av vänsterns politiska fångar, upphävande av kommunistpartiets organisationsmonopol i armén och på fabriker.

Därför tvingas Trotskij 15 år senare kopiera ”kontrarevolutionärernas” program.

Så därför kan man fråga sig om trotskisterna egentligen har något program för den ”politiska

revolutionen i arbetarstaterna”? När Trotskij såg den revolutionen kände han ju inte igen den!

Genant orsak

Orsaken till denna oförmåga är lite genant att påpeka. Men den beror på den känslomässiga bindning som trotskister har till Lenin & Trotskij som politiska personer. Om Kronstadt-revolten ägt rum hösten 1923 — då Vänsteroppositionen uppstått, Stalin manövrerat åt sig ett betydande inflytande och Lenin lämnat scenen — ja då hade trotskisterna idag förstått vad Kronstadt-revolten innebar.

Men det hade varit omöjligt för Kronstadt-revolten att inträffa 2 1/2 år senare. Det var på våren 1921 som arbetarklassen och bönderna krävde ett avskaffande av bolsjevikdiktaturen. Då fanns det en massagitation och handlingsberedskap för en förändring. Trotskij och Lenin gick tvärs emot detta. De befäste istället diktaturen. Inte ens Arbetaroppositionen vågade bryta med Partiet.

Det nederlag som arbetarklassen inkasserade denna vår medförde att när Vänsteroppositionen till slut började förstå lite, så var den redan slagen på förhand. Av sig själv! Det fanns inte längre någon dialektik mellan massorna och de intellektuella. 1923 hade tåget redan gått för länge sedan. Det gick 1921 utan att många i bolsjevikpartiet märkte det.

GW menar att det inte kunde bli någon politisk demokrati i Ryssland 1921 för att ”andra politiska partier hade förbjudits just för samröre med kapitalistiska regeringar som konspirerade och förde krig mot sovjetmakten, för sabotageverksamhet och terrorism”. (*Int.* 12, spalt 3). Men mensjevikerna var faktiskt formellt legala mellan december 1918 och maj 1921. Bolsjevikerna hetsade förstås dem med tjekan. Men partiet var vagt tolererat under inbördeskriget. Men efter bolsjevikpartiets 10:e kongress 1921 förbjöds inte bara interna fraktioner, som Arbetaroppositionen, utan de övriga Sovjetpartierna kastades också ut i total illegalitet.

Så återstår den sista punkten GW citerar ur Petropavlovskresolutionen: ”Rätt för bönderna att själva välja hur de utnyttjade jord och boskap om de inte använde avlönad arbetskraft” (*Int.* 12, spalt 3). Men enligt GW gick detta inte att genomföra för ”Kronstadt-revoltörerna ville i ett slag lämna över kontrollen av livsmedelsdistributionen åt enskilda bönder. Eftergifter mot Kronstadt skulle öppna dörren för vita generaler och svartabörshajar” (*Int.* 12, spalt 4).

Man kan undra om GW egentligen vet vad han gör. I Internationalen nr 11 spalt 2 skrev han så här: ”NEP innebar viktiga eftergifter åt bönderna: en kontrollerad marknadshushållning skulle tillåtas inom jordbrukssektorn”. (Annars brukar bolsjeviker anse att NEP gav vad Kronstadt krävde, utan att nämna Kronstadts politiska krav!) Så vem tog beslutet att lämna över livsmedelsdistributionen åt enskilda bönder — och till slut åt kulakerna?

Om det blivit så att Kronstadts krossande lett fram till ett socialistiskt samhälle — då hade det legat tunga och svåra frågor i den bolsjevikiska ståndpunkten. Då hade man (kanske) kunnat säga att krossandet av Kronstadt var nödvändigt.

Men så blev det ju inte. Alla segrarna — Zinovjev, Trotskij och Tuchatjevskij — avrättades av Stalin. Socialismen är mer avlägsen i Sovjet idag än vad den var i Kronstadt 1921. Därför är det dags för er leninister att för en gångs skull lära er av era ”misstag”. 1921 slogs två åsikter om övergången till socialismen. Den som vann misslyckades med att genomföra socialismen. Det är dags att lyssna på dem som sköts.

Ur *Internationalen* 16-1981

Gunnar Wall: Kronstadt – vad kan vi lära oss av debatten?

I *Internationalen* 11 och 12 skrev Gunnar Wall två artiklar om Kronstadthändelserna som inträffade för 60 år sen.

Här svarar han på de debattinlägg som kommit in med anledning av artiklarna.

*Det är glädjande att mina artiklar om Kronstadrevolten i *Internationalen* nr 11 och 12/81 väckt ett så livligt intresse bland tidningens läsare.*

Under de omständigheterna får jag väl överse med den hårda polemiska tonen i de inlägg som kommit in och som publicerats i nr 14 och 15.

I stället vill jag gå direkt på de frågor jag tycker är viktigast i debatten.

Debattörerna, Gert-Inge Johnsson, Martin Nilsson och Göran Liden/Nils Carlén/Katarina Katz, tar alla ställning mot bolsjevikregeringens nedslående av revolten och placerar — om än i varierande utsträckning — sina sympatier hos revoltörerna.

De finner att mina artiklar inte underbygger deras uppfattning och tar därför ställning mot artiklarna.

Nu var mina syften inte andra än att försöka ge en skildring av omständigheterna kring revolten och visa vilka överväganden som styrde bolsjevikledarna.

Mina avsikter var varken att slå fast att sovjetregeringen gjorde det enda rätta eller att presentera en fläckfri hjältesaga (det senare beskyllde Gert-Inge Johnsson mig för).

Vilka hade makten?

För att börja med den rimligtvis mest centrala frågan: vad var det för regering som hade makten i Sovjetunionen 1921?

Martin Nilsson gör sig i sitt inlägg tolk för en anarkistisk ståndpunkt av välkänt snitt.

”Den revolution som påbörjades i Ryssland fullföljdes aldrig”, skriver han. ”Till förtryckets räddning kom borgare som Lenin, Trotskij, Zinovjev osv”... ”Man lyckades genom en statskupp tillskansa sig makten och, under över alla under, genom kupper, finter och svek behålla den”.

Med en sådan historieskrivning är det inte svårt att upprätthålla sina konsekventa politiska ideal. Däremot har den inte särskilt mycket med verkligheten att skaffa.

Om bolsjevikpartiet inte tagit initiativet till en revolutionär resning på hösten 1917, då hade det kapitalistiska Ryssland fortsatt att existera på obestämd tid.

De andra framträdande politiska strömningarna, också de inom arbetarrörelsen, var motståndare till ett socialistiskt maktövertagande.

Bland de reformistiska socialisterna fanns drömmar om att det borgerliga Ryssland skulle kunna genomgå en demokratisk utveckling med en ständigt växande arbetarrörelse, bland reaktionära politiker fanns förhoppningen om återupprättande av tsarväldet eller någon annan typ av diktatorisk regim som skulle kunna knäcka arbetarrörelsen.

Svartmålning

Av de två alternativen är det senare det realistiska. Martin Nilsson, däremot, föreställer sig att arbetarna skulle tagit makten om inte deras farligaste fiender, bolsjevikerna, tagit den i stället.

Jag tror på Martin Nilssons goda avsikter. Men hans skildring av 1917 spelar borgerlighetens ideologer i händerna genom att svartmåla just det parti som konsekvent beslöt sig för att inspirera arbetarklassen till att beröva borgarna makten.

Bolsjevikpartiet som, förutom under ett kort samarbete med vänsterflygeln inom det social-revolutionära partiet, ensamt tog det praktiska ansvaret för att försvara den socialistiska revolutionen, var inget felfritt parti.

Det begick många misstag, men misstagen gjordes inom ramen för en strävan att försvara och sprida den socialistiska revolutionen, arbetarnas maktutövning. Erkänner man inte detta faktum, då blir hela den ryska revolutionens historia från 1917 och en bit in på 20-talet fullkomligt obegriplig.

Hade bolsjevikpartiets ledare styrts av personligt maktbegär, längtan efter privilegier och allmän vinningslystnad — då hade de knappast tagit oförsonlig strid med alla etablerade borgerliga och småborgerliga kretsar i Ryssland och i världen som helhet.

Dagens Sovjetunionen däremot styrs inte av ett sådant parti. Dagens sovjetledare präglas just av strävan efter makt och privilegier och av köpsläende med reaktionära kapitalistiska regeringar. Låt oss se denna skillnad, och låt oss inte vara ohistoriska nog att betrakta 1917 års ryska revolution med de blickar fyllda av avsky som vi reserverar för Brezjnev.

Brutala metoder

Gert-Inge Johnsson gör inte det misstaget. Men han hävdar att ”det fanns ett historiskt samband” mellan nedsläendet av Kronstadtrevolten och Stalins utrensningar. Och sak samma menar Liden/Carlén/Katz.

Det må så vara. De brutala åtgärder, motiverade eller ej, som bolsjevikregeringen använde för att försvara revolutionen bidrog helt säkert till att skapa det klimat där maktpolitiker som Stalin kunde göra sig gällande som redskap för en byråkrati som i ord hyllade arbetarnas intressen men som i handling gick tvärtemot dem.

Men frågan återstår fortfarande att besvara; varför använde sig ledarna för den unga sovjetstaten av dessa brutala metoder?

Enligt Liden/Carlén/Katz var det för att Trotskij och andra politiska ledare ”inte förstod”. De menat att Trotskij när han skrev ”Övergångsprogrammet” långt senare hämtade sina idéer från Kronstadtmatroserna fastän han inte kunde erkänna det.

Sådana psykologiska tolkningar står det en naturligtvis fritt att göra.

Men de väger inte särskilt tungt när man inte med ett ord berör de motiv som sovjetregeringen själv anförde för sitt handlande: hotet om att Kronstadtrevolten skulle öppna vägen för en vitgardistisk kontrarevolution.

Hela min första artikel om Kronstadt var ägnad åt att beskriva dessa verkliga hot mot revolutionen. Ingen av insändarförfattarna försöker diskutera detta!

Gert-Inge Johnsson drar i sitt inlägg en parallell mellan Kronstadtrevolten och nedsläendet av arbetarrevolten i Polen 1970-71 liksom dagens situation i Polen.

Sådana jämförelser låter sig bara göras om man inte vill diskutera den verkliga situationen i respektive fall.

Polen 1970 eller 1981 är inte Sovjetunionen 1921. Polen är inte hotat av invasion från de imperialistiska länderna. Oppositionen i Polen domineras inte av strömningar som vill återupprätta kapitalismen. Oppositionen i Polen ägnar sig inte åt sabotage och terroråd. Oppositionen i Polen domineras av arbetarklassens strävan efter upprättandet av en genuint demokratisk planekonomi.

Lenin är inte Kania. Flottbasen i Kronstadt är inte Leninvarvet i Gdansk. Och så vidare.

Etiketter

När man försöker förstå den föränderliga och mångskiftande sociala verkligheten finns det alltid en risk att man för att underlätta tänkandet buntar ihop vitt skilda företeelser och sätter en gemensam etikett på dem. Martin Nilsson som sammanför den ryska revolutionens ledare och dess motståndare under begreppet ”borgare” är ett lysande exempel på det.

Men också de andra skribenterna som söker förklara sovjetsamhällets urartning med händelser som nedsländet av Kronstadtrevolten gör sig skyldiga till sammanblandning av etiketter. Ja, Gert-Inge Johnsson talar till och med om att ”samma lojala partianda” som fanns bland bolsjevikerna 1921 senare skulle medverka till Stalins utrensningar...

I verkligheten använde Stalin sig systematiskt av personer som varit gamla mensjeviker eller borgare för att samla ihop de styrkor som skulle fångsla, döma och avrätta de gamla ryska revolutionärerna.

Just sådana personer satte sitt hopp till Kronstadtrevolten och liknande försök att störta bolsjevikregeringen och som sent omsider fick sin blodiga hämnd.

Syftet med mina artiklar var inte att klistra några färdiga etiketter. Det var att ge en ärlig bild, om än motsägelsefull, tragisk och mörk, av ett av den ryska revolutionens svåraste kapitel.

Och det var att ställa detta verkliga förlopp mot den seglivade mytbildningen om Kronstadt.

Debatten visar, som jag ser det, att artiklarna var motiverade.

Lästips – mer om Kronstadtupproret

Artikelsamlingen [Trotskij och Lenin om Kronstadt 1921](#) innehåller, förutom texter av Lenin och Trotskij, även en längre inledning av Pierre Frank

Första delen av Isaac Deutschers Trotskij-biografi, [Den väpnade profeten](#), innehåller en utförlig redogörelse för revolten och dess för- och efterspel (kapitel 14, ”Segerns nederlag”)

Alfred Rosmer, [Moskva under Lenin](#) (avsnittet ”Revolten i Kronstadt”)

Victor Serges självbiografi [En revolutionärs minnen](#) (kapitlet ”Faran finns inom oss”)

Victor Serge m fl: [Meningsutbyte om Kronstadt](#) (Debatt från amerikanska tidskriften ”New International” 1938-39)